

ETUDIARI

Numerò 4
Dimars 12 de gèr 1999

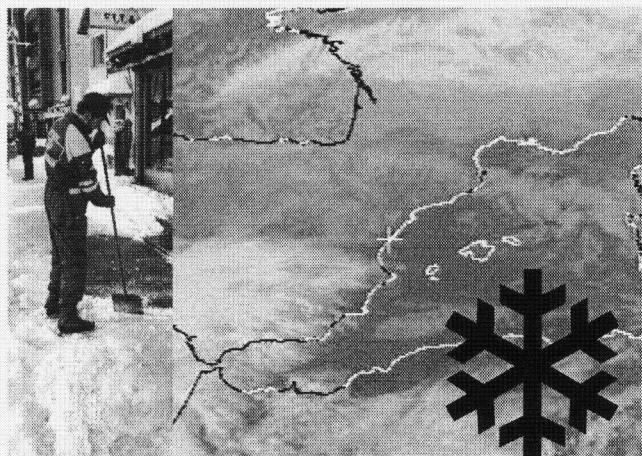
HUELHETON

DIARI

D'ARAN

Prètz: 50 pessetes

TONA ERA VAL GELADA

Eth heired a estat eth protagoniste en país. Es nheuades qui-queren dimenge de forma abondia en nòste airau pirenenc peth dessús es 700 mètres. Tamb era auança des ores era còta de nhèu baishèc progressiuament enqua plaçà-se, a darrèra ora, ath torn des 400 mètres. Ena maitiada de deluns devarèren fòrça es temperatures e torrèc tamb intensitat. Pendent eth dia, a despiet deth solei, er ambient a estat heired, en arténer, ena còta 1800 de Baqueira es 12 grads negatius e es -16 en Cap de Vaquèira. Aguesta net tòrre fòrtament, tamb un intens heired, mès que se prevè entath dia d'aué un ambient solelhenc tamb presència de bromes nautes qu'a compdar dera tarde, e sustot a darrèra ora, seràn mès denses. En aguesta darrèra ora i aurà nheuades generalisades en totes es còtes dera Val.

S'espèren ues temperatures minimes que baisharàn en generau, tot e que en hons dera Val se mantierà plan parières as de deluns, tamb uns valors entre es -11 e es -8 enes hons d'els vals, en tot qu'es temperatures maximes aumentaràn leugèrament.

Es nheuades mos an balhat eth tipic 'caos' de movement automobilistic en Aran. Ei interessant contrastar ce coma rèste de limpia e sense nhèu era carretèra que va tà França, e que depèn der Estat -que per cèrt, la límpie ua empresa privada- de coma rèste era comarcau qu'amie tà Vaquèira e per a on i passee eth camion dera Generalitat (un camion qu'a costat veir en tot eth dia), e tanben coma queden es carrers de Vielha que, coma pòden, les limpian uns esforçadi salariats tamb uns arcaïcs ussisi.

Era Comission Europèa apròve 21,3 milions d'euros entà ajuda umanitària

Era Comission Europèa a aprovat aué un totau de 21,3 milions d'euros (uns 3.550 milions de pessetes) entà finançar diuèrsi projèctes d'ajuda umanitària en Etiopia e Eritrea, Kosovo, era ex Iugoslàvia, Índia e Nepau, Madagascar, Vietnam, Geòrgia, Kirgistan, Tailàndia, Chiapas e Ucraïna. Er Executiu comunitari a aprovat era concessió de 3,98 milions d'euros a favor des victimes deth conflicte ena zòna fronterera d'Etiopia.

pia e Eritrea, ua soma qu'anarà amiada tara alimentacion. Entà Kosovo s'an concedit dus milions d'euros e entà era ex Iugoslàvia 1,5 milions qu'en andús cassi s'amiarànt entà ajuda umanitària e entara tornada des desplaçadi. Entara Índia e Nepau s'aprovèren 1,4 milions d'euros, entath parçan de Chiapas 800.000 euros e entà Ucraïna 430.000 euros destinadis a victimas des recentes inondacions. Ath delà se concediren 1,085 milions d'euros entàs vic-

times des tifons en Vietnam. Era Comission aprovaèc tanben 699.000 euros tara termièra de Birmània e Tailàndia entà ajudar es minories etniques acaçades en Birmània e 1,3 milions d'euros entà ajudar es personnes desplaçades en Geòrgia. Fin finau s'aprovèren 800.000 euros entà ajuda medicau en Kirgistan e 1,1 milions d'euros entà ua campanha entà hè tèsta ara plaga de sautirèths.

FÓTBOL DERA DIMENJADA

Eth temps a estat er enemic des competicions de fòtbol d'aguesta dimenjada. Mentre qu'eth dissabte "Era Escòla de fòtbol" dera Escòla Municipau Esportiu de Vielha-Mijaran podec arténer es sòns compromisi damb era Liga Francesa deth Districte Nauta-Garona Comemges, es nheuades deth diumenge heren qu'aquet madeish maitin se decidís suspénser era competicion dera jornada. Non se joguèc ne "Première Division Poule A", ne "Promotion Poule A" ne tanpòc "2e Division Poule B" ena què auien de participar respectiuamenti es nòsti equips: U.D. Bossòst, A.R. Les e F.C. Vielha.

Es resultats dera Escòla de fòtbol sigueren es següents:

Categoria alevin
E.S.C.94 6 ESCÒLA VIELHA 0
Jogat ena poblacion d'Estancarbon

Categoria infantiu
SAINT MARTORY 1 ESCÒLA VIELHA 9
Jogat ena poblacion de Saint Martory

Categoria juveniu
SALIES DU SALT 4 ESCÒLA VIELHA 2
Jogat ena poblacion de Salies du Salt

Era categoria cadet non avec partit.

AMASSAT ETH COMITÈ DERA ONU TÀS DRETS DERA MAINADÈRA

Eth Comitè dera ONU entàs Drets dera Mainadèra a començat aué, deluns, era sua vintau session, ena qu'estudiari es informes periodics d'Austria, Belize, Guinea, Soècia e Iemen.

Era Nauta Comissionada dera ONU entàs Drets Umans, Mary Robinson, prononcièc eth discors de dubertura dera session, ena que rebrembèc qu'enguan se celebre eth detzau aniversari d'aguesta convencion. Entà soslinhar aguest aniversari, Robinson prepausèc era creacion d'un talhèr de trabalh jos eth lèma: "Convencion relatiua as drets dera mainadèra: dètz ans d'aplicacion". Era Nauta Comissionada endiquèc que pendent aguest an se haràn diuèrses activitats centrades enes drets dera mainadèra, entre d'autres un debat en Consell de Seguretat sus era situacion des mainatges enes conflictes armats. Era Organizacion Internacionau deth Trabalh (OIT) tanben prevè enguan, en encastre dera sua amassada generau, era adopcion d'ua convencion sus era proibicion deth trabalh mainadenc. Era Convencion sus es Drets dera Mainadèra siguec cuelhuda pera Assemblea Generau dera ONU en 1989 e ratificada per 191 païsi, çò que la hè er esturment de drets umans mès acceptat en mon, pr'amor que sonque es Estats Units e Somalia non l'an ratificada.

EDITORIAU

ES NÒSTI AMICS

Non ei patrimòni sonque des politics dera Val d'Aran, tanben passee en d'auti endrets qu'era classe politica guarde lèu en lopa es viatges qu'es sòns adversaris gessen enes mieis de comunicacion. Era parònìa esdeven quan es aparelhs des partits contracten *contarotladors de notícies*, qu'ei era profession qu'estudie era incidència deth rivau politic e que, tamb cronomètre e centimètre ena man mesuren eth temps gessegut ena television e ena ràdio, o era longada dera informacion escrita. En aguesta mesura estableissen tot tipe de correccions, pr'amor que toti sabem que non ei pas çò de madeish gesser en un programa de maxima audiència un menut, o hèc, per exemple, 20 minutes en nautes ores dera net. Coma tanpòc ei çò de madeish gesser en un diari comarcau hèt en Lhèida un dia quinsevolh, que gesser en numerò inaugura deth prumèr diari en aranés dera nòsta istòria.

E qu'ac cau díder, tamb tota modèstia, mos passee çò de madeish: bèth politic escarrabilhat mos etiquete d'un color o d'un autre pes còps que mentam quauquarris o pes personnes que publiquen articles en nòste diari. Eth joc d'*etiquetar entà desqualificar*, qu'ei un des oficis mès vielhs deth mon, e ei er esvagament des que passen pera politica en exercí-la, pas com ua activitat de servici, senon com ua manera d'assegurar-se poder de maniobra facil entath negòci particular. N'i a d'auti que, maugrat èster *animaus* politics ven hantau mes inclús laguens eth sòn propòri grop. Ja non guarden com es mieis tracten es sòns adversaris, senon qu'an pòur dera ombra des sòns propòris col·laboradors. Tot amassa, ua actitud de vòl de garia qu'eth ciutadan non se merite.

Non deisharam de díder qu'era pluralitat e era independència ei era nòrma en aguest diari; ei clar que i a ua linha editoriau mès tanben ei vedible, e ac demostram e ac demostrarà cada dia, que toti, absolutament toti i podetz escriuer e ath delà vedé-i explicades es vòstres activitats.

(Contunhe darrer)

ES NÒSTI CORSI iuèrn 1999

TALHÈRS DE REFÒRÇ ESCOLAR

- Talhèr de tecnicas d'estudi
- Eth Talhèr des dissabtes: anglés, déuers, informatica.
- Talhèr de déuers assistits
- Talhèrs de repàs: supòrt de totes es assignatures de primària, ESO e BUP

CORSI DE RECICLATGE ENTÀ

- PROFESSIONAUS JOENI E ADULTS
- Corsi d'Administracion e gestion deth petit estableiment comerciau
- Cors de Gestión comercial e atencion ath client
- Cors d'introduccion ara Union Europèa
- Cors de Marqueting basic.

**Centre d'estudis
VIVÉNCIA ARANESA:
Aula Euròpa des Pirenèus**

telefon 973 641772

DEMOCRÀCIA ELECTRONICA, ETH DI@RI DIGITAU

Lentament ETH DIARI neish. Qu'ei ua amainada longa, mès aguesta publicacion ei part d'un projècte mès ampli a on es tecnologies dera informacion i an un papèr capitau. Des deth sistèma de recuelhuda dera informacion periodistica, era estructuracion d'un diccionari digitalisat aranés tamb un sistèma d'arrevirada automatica enqua arténer **ETH DI@RI en version digitau**, ei a díder en version *on line* a trauers Internet, son e seràn eth supòrt logistic d'aguesta po-nina huelha mida DIN A3 que vosté a enes suas mans.

Eth dia 23 d'abriu, diada de Sant Jordi, apareisherà **ETH DI@RI DIGITAU**. En tot reflexionam sus era qüestions, aué vos presentam dus trabalhs: prumèrament auem demanat ath **comissionat entara Societat dera Informacion dera Generalitat de Catalunya**, Miquel Puig -un comissionat ei un naut cargue tamb rang de consellhèr- ua reflexion sus eth tèma que vos presentam com a article originau escrit entath diari. En dusau lòc vos presentam **Democràcia.web**, un projècte qu'aué ja marche.

ETH PAPÈR DERA SOCIETAT DERA INFORMACION ENA SOCIETAT RURAU

Era Revolucion Industriau trinquèc arriben a tot eth territori o s'era era societat, territoriaments e so-ciaiments. Er espartiment entre eth mon rurau, damb un modèu de vida basat en un sistèma economic tradicionau, e eth mon urban, im-pregnat d'auanci tecnologics, sem-blau definiu. Coma conse-
quència d'aguesta division i agueren granes diferéncias econo-miques, sociaus e culturaus que s'an arrossegat enquiara epòca ac-tua.

Aué assistim a ua naua revolucion tecnologica, equiparable en bèri aspèctes ara que signifiquèc era in-vencion dera impremta, e ara revolu-cion industria en d'auti, en tot crear çò qu'en didem era Societat dera Informacion, ei a díder, ua so-cietat ena què era faiçon de tra-balhar, d'apréner, de divertí-se e de relacionà-se utilise intensaments es tecnologies dera informacion.

Aguestes tecnologies poderien hèr mès granes es diferéncias senon arriben a toti, ei a díder, s'es in-fraestructures que permeten era transmission dera informacion non

arriben a tot eth territori o s'era adretia ena sua utilisacion non se generalise en toti es celhs dera so-cietat. En cambi, se garantim que cap d'aguestes dues causes se den, es tecnologies dera informacion non solet mos ajudaràn a bastir un pais mès prospèr e mès just, senon tanben mès culte e mès equilibrat territoriaments, ja que es contien-guts que i circulen arribaràn parièraments a toti es ciutadans, agen eth lòc de residéncia qu'agen, e açò tan se se referissen ar ensen-hament, ara cultura, ar esvaga-ment, ara telediagnòsi o ath teletra-balhar.

En matèria d'equilibri territoriau que desiram entà Catalunya, eth objectiu ei arténer qu'en tot eth territori i arribe un hilat de teleco-municacions d'ua grana capacitat, sigue mejançant eth cable, sigue per mejan dera rádio, e entad açò des dera Generalitat auem auut tan d'interés en dessenhlar un mapa deth cable d'ua grana estenuda ter-ritoriau, e entad açò desvolupam ua pròba pilòt damb tecnologies de rádio de *banda ampla*. Ena mesura

qu'aguesta politica age succès, in-dusiram un efècte invers ath pro-dusit pendent era Revolucion In-dustriau e es suas conseqüencies:

- on s'a produsit despoblament, que s'i installen naui abitants;
- a on desapareisheren explotacions agricolas, que i crèssquen naues ac-tivitats basades ena tecnologia dera informacion;
- qu'aguesti abitants e activitats pòrtent coneishements naui ath parçan;
- qu'es abitants des zònes rurals agen naues oportunitats de léser, de formacion e de comunicacion, sense qu'es distàncies fisiques es damnen;
- que se desvolupen naues activi-tats econòmiques e intellectuaus;
- que se poguen dar a conéisher mès facilments e potenciar es ac-tivitats pròpies des zònes rurals: qualitat de vida, turisme, activitats de léser e esportives, etc.

Ua des caracteristiques des naues tecnologies que mos invadissen ei que pòden implantar ath territori en condicions òptimes, e correr sus es infraestructures dejà existentes o melhorables, independentaments des recorsi naturaus qu'en plan viatges, èren condicions impre-scindibles pendent era revolucion industria (era proximitat der aigua entà travalhar era pèth, eth papèr e çò textil, per exemple).

Se ben tot cambi tecnologic com-pòrtate risques, era Societat dera In-formacion auferís as abitants deth mon rurau era oportunitat de con-tunhar auent eth contacte damb era natura e çò de medeish èster tant proxim coma es abitants dera ciutat ath travalhar, ar ensenhamant, ara cultura o ath léser. Aguest hèt pòt revolucionar, en un sentit positiu, era nòsta estructura territoriau.

Miquel Puig e Raposo
Comissionat entara
Societat dera Informacion
Generalitat de Catalunya

DEMOCRÀCIA. WEB Ua experiéncia de democràcia electronica en Catalunya

Eth projècte Democràcia.web, prebotjat pera **Fundació Jaume Bofill**, s'inscriu en corrent d'experiéncies que s'a creat ath torn dera democràcia electronica. Era sua parti-cularitat ei qu'ei pensada des de Catalunya e en auer en compde es nòstres institucions. Democràcia.web a eth supòrt dera Mesa deth Parlament de Catalunya, e collabòre estre-tament tamb eth projècte Parlament Dubèrt, promòit pera Universitat Dubèrta de Catalunya.

Er objectiu de Democràcia.web ei favorisar era informacion, eth debat e era participacion ciutadana a trauers deth hilat. En concret, Democràcia.web preten utilzar Internet entà bastir un nau pònt de comunicacion entre era ciutadania e es sòns representants politics. Democràcia.web tanben vò facilitar era coneishençà d'autes experiéncies sus democràcia electronica e atau contribuir ara reflexion sus mecanismes d'innovacion democratica.

Eth projècte Democràcia.web cònste de tres granes iniciatiuves:

Parlament on line: Ei er element principau deth projècte Democràcia.web e tanben eth qu'incorpòre prepaustes mès innovadores en aprigondiment dera participacion ciutadana a trauers deth hilat d'Internet. Eth sòn encastre d'actuacion ei plan concret: eth Parlament de Catalunya. Per miei deth Parlament *on line* es grops parlamentaris pòden conéisher era opinion dera ciutadania sus projectes e proposicions de

lei durant era sua discussion en Parlament. Peth sòn costat, es ciutadans dispòsen d'un utís que les permet canalizar es suas inquietuds en moment qu'aguestes an era possibilitat d'èster recuelhudes.

Agora: Agora ei un espaci de debat sus tèmes d'actualitat politica e sociau. Es debats d'Agora son dubèrti a quinse-volh persona e compden tamb era participacion d'experts - politics, tecnics, grops implicadi...- a qui se pòden amiar qüestions e comentaris. ath delà des debats sus tèmes d'ac-tualitat, en Agora se manten un debat permanent sus era de-mocràcia electronica.

Democràcia electronica: Democràcia electronica qu'ei un espaci de servici e informacion. Democràcia electronica vò favorisar era reflexion e eth debat sus es mecanismes d'innovacion democratica en genera e sus era democràcia elec-tronica en particular. Per açò se i arremasse documentacion e enlaci entà webs relacionades tamb aguesta tematica. De-mocràcia electronica tanben aufrís un complèt directòri a on i a recuelhudi es enlaci tamb es webs politiques mès rele-vantes des Païs Catalans, er Estat Espanhòu e d'auti païs tamb sistèmes democratics parièrs ath nòste.

Adreça electronica <http://www.democraciaweb.org> en Internet.

AGUEST EI UN ESPACI A ON I PÒT AUER ETH SÒN ANONCI. TRUCATZ-MOS E MOS L'ENCOMANATZ, NOSATI LI HARAM ERA COMPOSICION GRAFICA, ERA TRADUC-CION E TOT AQUERÒ QUE CALGUE, PETH MADEISH PRÈTZ.
CADA MODUL (6,8 cm x 5 cm) A UN PRÈTZ DE 3.000 PESETES MÈS IVA.
TELEFON 973 64 17 72

AGENDA

11 ores Visita tamb guides tara estacion de Baqueira Beret
Lòc d'inici: PUNT DE TROBADA, en pè dera tor de contaròtle
(Durada dera visita: dues ores)

12 ores Programa de ràdio Meddia Aranés (Repeticion entàs 19 ores)
Catalunya Informació

13.30 ores Esquí es-portiu Salomon hè ua session de pròves des sòns esquis.
Inscripcions e recuelhu-da de materiau enes boti-gues Sports Cuyllas e Monitor.

19 ores Darrèr dia entà inscripcions tara **CA-RRERA SKI SETMA-NA** que se harà eth di-jaus 14 de gèr en Stadium de Baqueira. Burèus d'informacion de Baqueira.

22.30 ores Cine de Vielha: *Por siempre ja-más*.

23/2 ores Musica en dirècte. **Tiffany's**, Ba-queira.

Editoriau (contunhacion)

S'en numerò inaugurau d'ETH DIARI, ath costat deth president dera Generalitat, deth president deth Parlament e deth sindic i mancauen bailes representatius, ei perque eri non i voleren èster. Tant ar alcalde Calbetó, com ath baile León, co-ma ar alcalde Medan se les auie convidat a es-críuer; se non ac heren, segurament -e bensè entàs que s'excusèn- auien es suas rasons entà non escriué-ne ne ua linha, que ath delà, aguestes rasons son totalment legitimes e respectables. Son-que volem deishar constància der intènt de plura-litat qu'exercim cada dia e que, curiosament, com a entitat privada qu'èm, non n'auríem cap obligacion.

Perque cau saber diferenciar es mieis de comuni-cacion publics des privats. Es publics an era obli-gacion de balhar entrada ara pluralitat; es privadi qu'ac hèm ei perqué credem qu'en moment istoric dera Val e der aranés ei de besoh, e lèu precep-tiu, potenciar ua accion periodistica globau e de servici.

Qui son es nòsti amics? Es lectors que mos lie-gen, es collaboradors que mos ajuden ena lengua, es que mos ajuden enes tèxti, es nòsti anònciants, es venedors des libreries-quiòsqui, es nòsti infor-maires entà agendes e es noticiers e un long eca.; e jamès, jamès, non auem trèt arrés deth nòste costat pera sua militància o tendència politica so-ciau, culturau o lingüistica.

CERCAM 2 COMERCIUS

Telefon 973 641772

Edita ETH DIARI
Familia Colomines
Centre d'estudis VIVÈNCIA ARANESA:
Aula Europa des Pirineus (Val d'Aran)
Carrer Doctor Manel Vidal
locau num. 5
(Darrer edifici/ Ath cant der Espital)
25530 Vielha-Val d'Aran
Telefon: 973641772
Fax: 973640871
E-mail: vivenciaaranesa@ctv.es

Editor e director : Joan-Ramon Colomines-Companyns.

e-mail: jrcc@apdo.com

Informatica e dissenh: Marc Colomines i Nadal.

Equip de correctors: Pilar Barés e Xavier Gutierrez.

Impression: Xerox's Document Center 220 ST d'ETH DIARI a Vielha

Tirada: 1000 exemplars.